

DOI 10.31909/26168820.2019-(41)-8
УДК 821. 161.2.09-14.

Алла ПОГОРСЛОВА*

ЖАНРОВО-СТРОФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЇ ЮРІЯ ЛИПИ

У статті з'ясовуються особливості генологічного рівня поезії Юрія Липи, виокремлюються складові жанрової матриці авторського тексту митця в межах його цілісної естетичної системи; досліджуються об'єктивні джерела жанротвірних процесів та суб'єктивний характер ліричного нарративу поета; обґрунтовується природа синтезу архаїчних і модерних віршових форм у його художньому дискурсі; вивчаються шляхи художньої трансформації жанрових форм біблійної генези (різновиди біблійної молитви, хорал, гімн) та профетичних віршів-візій. Розглядаються принципи погодженості авторських версій біблійного періоджерела, виявляється динаміка їх стильової адаптації у творчій практиці поета; проводяться типології з жанрами духовної лірики. Акцентується увага на засвоєнні Ю. Липою різновидів віршової присвяти, їх ролі у виявленні ключових рис психологічного портрета митця. Виразна схильність поета до циклізації та нумерування віршів трактується як іманентна ознака барокового стилю, структурування текстів пояснюється близькою поетовому світовідчуттю ідеєю барокової універсальності. У полі зору автора статті принагідно перебувають формальні ресурси віршової структури строфи й фрази лірики Ю. Липи, означені як перспективні напрями фахового вивчення його художньої системи в аспекті естетичної цілісності.

Ключові слова: авторський текст, жанр, матриця, строфа, присвята, біблійні структури, ліричний нарратив, бароковий код, віршовий цикл.

Постановка проблеми. Найприкметніші факти рецепції та наукової інтерпретації художньої творчості Юрія Липи свідчать, що ґрунтовне фахове вивчення поетичного доробку митця ще не відбулося. Більшість публікацій цього напрямку мають здебільшого емпірично-описовий характер. Одним із небагатьох еміграційних дослідників, хто свого часу порушив проблему вивчення жанрово-строфічних особливостей поезії митця, був Є. Маланюк. У статті «Юрій Липа – поет» він, зокрема, акцентував увагу на його досконалі двострофники («Як злотний дзвін...»), «вертепно-драматизовані шедеври» («Ярмарок»), високохудожнє «Посланіє М. Мухину», віршові присвяти («Панові Євгенові»); виокремив «надзвичайно майстерний ямб» «Князя полоненого». Лідер «пражан» був одним із перших критиків, який належно оцінив формальні досягнення поета, відзначивши його майстерне оновлення традиційних жанрів української літератури («Поученіє» Мономаха, барокові будівлі Мазепи, епіграми Величковського і, майже одночасно з «Суворістю», – київську графіку Нарбута)¹. Означений темою статті ракурс вельми актуальний, оскільки саме в жанровій структурі як синтетичній формі текстуалізації ліричного сюжету, «акумулюється дія багатьох чинників і завершується пошук моделі світу, найбільш адекватної задумові письменника»².

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри значну кількість праць про поезію Ю. Липи (В. Качкан, Л. Череватенко, О. Янчук та ін.), питання про її жанрово-стильові особливості належать до маловивчених, тим більше – обґрунтованих чи систематизованих. Їх можна вважати лише означеним. Окремі аспекти зі сфери жанрології щодо інтерпретації віршових текстів митця (вірш-присвята, біблійні паралелізми)

* Погорелова А. – кандидат філологічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна; e-mail: alla.poghorielova.74@mail.ru

¹ Маланюк Є. Ф. (1997), *Книга спостережень: статі про літературу*, К. : Дніпро, С. 278.

² Марко В. П. (2007), *Стежки до тайни слова: Літературознавчі й методичні студії*, Кіровоград : Степ, С. 42.

порушують Л. Горболіс, Б. Криса, Т. Мейзерська. Проте на сьогодні стосовно творчості Ю. Липи не створено жодного спеціального самостійного дослідження порушеної проблеми подібно до того, як осмислена вона в тематологічному плані. Більшою мірою вивчено жанрову матрицю прози письменника (М. Васьків, Н. Мафтин, О. Томчук та ін.).

Наукові завдання статті передбачають дослідження об'єктивних джерел і суб'єктивних чинників жанротвірних чинників лірики Ю. Липи; виявлення принципів погодженості авторських версій біблійного тексту й віршових присвят у творчій практиці митця; обґрунтування перспективних напрямів вивчення поетичного доробку поета в аспекті жанрово-строфічної специфіки. **Мета статті** – з'ясувати й охарактеризувати складові жанрової матриці авторського тексту Ю. Липи в межах його цілісної естетичної системи.

Виклад основного матеріалу. Жанрово-строфічний репертуар художньої творчості Ю. Липи доволі багатий і розмаїтий. Поет неодноразово виводив означення жанру в назву твору, у такий спосіб декларуючи увагу до генетичного рівня авторського тексту («Балади великої війни», «Пісня Темному», «Лист Елісси», «Гімн Дмитра Бортнянського», «Хорал Бетховена», «Епітафія» (М. Білінському), «Молитва за кохану жінку», «Вояцький марш», «Київські легенди», Мемуари» та ін.). Значною мірою жанрова специфіка ліричних творів митця узалежнена від специфіки його стилю, передовсім барокової складової.

Відомо, що художні форми, в яких втілювалось українське бароко, мали здебільшого релігійний характер, а їх генетичною матрицею у більшості випадків був біблійний текст. Ця тенденція стала вихідним «базовим субстратом» (Д. Наливайко) й для творчої практики Ю. Липи, що супроводжувалась релігійно-містичними почуттями та емоціями. Саме з таких засад він виходив, засвоюючи й трансформуючи у власні художні тексти багатий антураж барокової поезики, узгоджуючи значною мірою домінуючі жанрово-строфічні структури з виробленими в епоху бароко принципами формування літургійних текстів. У цьому сенсі впадає у вічі така формальна особливість творчості митця, як виведення означення жанру в назву твору. Відтак титул стає потенційним інтертекстуальним кодом ідейно-змістового значення вірша: «Молитва за кохану жінку», «Гімн Дмитра Бортнянського», «Хорал Бетховена», «Епітафія» та ін. У результаті цього характерний для індивідуального профілю Ю. Липи принцип біблійного композиційного паралелізму надає різноманітним за жанром творам художньої цілісності, в якій рельєфно прочитується вислід барокової побожності поета. При цьому жанрові дефініції поет співвідносить радше зі змістовими акцентами, ніж із генетичним співвіднесенням. Потвердженням сказаного може бути, наприклад, вірш «Хорал Бетховена». Для уславлення всемогутності Всевишнього автор обирає жанр хоралу, що його трактують як «піднесений релігійний спів», як «урочистий твір»³.

Манера літургійного викладу надіяла поета можливостями презентувати сакральну значеннєвість власного буття й життя людини загалом. Така константа ідіостилу митця особливо виразно характеризує типодиференційні ознаки його віршів, структурно близьких до канонічних текстів. Серед них естетичною вивершеністю та індивідуальними рисами (лаконічна сконденсованість художнього вислову, осучасненість канонічного пратексту) вирізняються його оригінальні модифікації традиційної молитви з домінуючим мотивом богославлення («...довічно славмо Бога»). Поет актуалізує також характерні для барокової доби літургійні взірці прохальної молитви («Молю Тебе! Не будь лишень на мить»). У багатьох віршах він спонукає читача до каяття та морального самовдосконалення. Заклик до спокути й очищення людини від гріха – ідейне осереддя багатьох творів поета, котрі функціонують у типологічному змістовому й жанровому річищі творчого дискурсу Л. Барановича, християнської доктрини філософа І. Гвезя.

У більшості віршів Ю. Липа використовує такі жанрові ознаки молитовного тексту, як благальні інтонації, засвідчуючи в такий спосіб ідею християнської покірності («Молю

³ Літературознавча енциклопедія : у 2 т. (2007), К. : ВЦ «Академія», т. 2, С. 559.

Тебе! Не будь лишень на мить...»; «Боже, вислухай слів, / наших простих слів...» і под.). Духовно-емоційну напругу тексту створюють часто вживані імперативи типу: «Бережіть в собі хрест...». Відтак закономірними видається активне використання такого важливого композиційно-змістового елемента жанру молитви, як благодаріння і славослів'я: «Тобі в серцях віттар ми ставим, – / Твій владний знак до слави славим»⁴.

У творчості Ю. Липи фактично відсутні вірші, в назву яких було б закладено лексему «молитва» (за винятком хіба що «Молитви за кохану жінку»). Подібно до багатьох сучасників, в умовах суспільно-політичного хаосу він надавав особливого значення творам молитовного характеру. Значна частина його віршів має яскраві типодиференційні жанрові ознаки молитовного канону. Чільними у структурі поезій його збірки «Вірую» стали характерні для цього жанру мотиви сповідальності й духовного єднання з Абсолютом, певна трибунність і риторика. У збірці маємо дифузю багатьох жанрів містичної літератури: псалмів, гімнів, різних типів молитов. Генологічний рівень авторського тексту, співмірні з ознаками біблійного першоджерела формально-поетикальні барокові риси його лірики є похідними від її основних ідейно-змістових доміант. У християнстві вважається, що лише Бог може дати силу для подолання гріховності, а тому потрібно мати велику віру до нього. Звертаючись до Господа із проханням «Дай опанування і віру», Ю. Липа утверджує ідеал Добра, у такий спосіб заперечуючи соціальне зло. Ліричний герой часто апелює до Бога, прохаючи Його допомогти подолати земні спокуси (знак Диявола). Подекуди ці звертання звучать досить-таки декларативно: «Безпомічному поможи мені... / З'явись і сповнись мною! Борони Від страху жить...»⁵. Переважну більшість віршів адресовано доброму началу, що його уособлює Бог. Абсорбуючи духовний досвід попередників та багатьох сучасників, Ю. Липа трансформує свої молитовні звернення до Всевишнього, розширюючи спектр об'єктів художнього осмислення – «від особистісних відчужень до громадянських, од суб'єктивного до велелюдського, нарешті, від Бога як духовної субстанції до явища конкретно матеріалізованого – людини, народу, землі чи інших виявів буття»⁶. Відтак молитовні тексти поета виступають «як вчинок у спілкуванні, пряме висловлювання. У цьому й полягає різниця між жанром “художньої літератури” і жанром “церковної літератури”, який існує не як висловлювання про дійсність, але як висловлювання до дійсності, безпосереднє звернення, що має на меті якийсь безпосередній вплив»⁷.

Ю. Липа творчо трансформує не тільки ідеї, але й риторичні реквізити, мовно-стилістичні й строфічні складові жанрової матриці сакрального тексту з метою їх адаптації до проблем сучасності. Означені якості його авторських версій літургійної літератури, її художньої стилізації яскраво виявлені й у жанрах, близьких до церковних. Одним із найяскравіших і найдовершеніших в естетичному сенсі можна визнати вірш відповідної жанрової специфіки «Гімн Дмитра Бортнянського»:

Будь славен, Боже України,
Скрізь, де людей звучить язик,
Давай оновлення з руїни,
Животвори наш людський вік...⁸.

Виявляючи побожне ставлення до предметів релігійного культу загалом, і літургійних текстів зокрібно, Ю. Липа, подібно до Т. Шевченка, в жанрових модифікаціях біблійної генези, як видно з цитованого «гімну», презентував ліричний «спалах щирого, по-шевченківському гостро емоційного шукання-обстоювання правдивого вчення Христа,

⁴ Липа Ю. І. (2005), *Твори: В 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 205.

⁵ Липа Ю. І. (2005), *Твори: В 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 180.

⁶ Хороб С. І. (2000), *Слово-образ-форма: У пошуках художності: Літературознавчі статті і дослідження*, Івано-Франківськ: Плай, С. 98.

⁷ Кривуляк О. В. (2014), *Типологічний аналіз жанру «молитви» у творах українських та російських романтиків*, Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, Вип. 1 (31), С. 125.

⁸ Липа Ю.І. (2005), *Твори: В 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 205.

не захованого під церковним убранням та обрядом озмістовлених храмових богослужінь»⁹. Тому жанрова специфіка твору, релевантна біблійному тексту, увиразнює релігійну мотивацію поета, синтезуючи з органічною для його світогляду мотивацію національну.

У творчій практиці Ю. Липи відстежуємо ще одну сутнісну жанрову ознаку його індивідуального стилю, пов'язану з бароковим кодом поетики. Так, з метою утвердження ідеї ієрархічності світу, який перебуває в «руці Божій» (М. Павлишин), він активно використовує каталогізацію творів. Циклізація та нумерування текстів структурує збірку «Суворість», у якій кожен наступний вірш є логічним продовженням попереднього. Каталогізація текстів помітна й у двох інших збірках («Світлість» та «Вірую»), куди ввійшла чимала кількість віршових циклів: «Стрілець», «Князь полонений», «Ненависть», «І прийде час», «Диявол», «Народи», «Київські легенди» та ін. Такий прийом свідчить про цільність художнього світогляду поета, про що свого часу писав Д. Чижевського, підкреслюючи, що «барокові письменники часто стриміли до циклізації віршів, до об'єднання їх в певні групи, сполучені якоюсь внутрішньою єдністю»¹⁰. Таке майстерне структурування текстів, можна пояснити близькою поетовому світовідчуттю ідеєю барокової універсальності, яка вимагає обов'язкового ієрархічного підпорядкування, що є наслідком єдності всього суцього «в Божому плані». Є. Маланюк писав, що «треба визнати циклостилевий зшиток мужньо довершеної «Суворости» за одну з тих книг поезії, які в літературному процесі творять епоху»¹¹.

Із жанровою специфікою віршів Ю. Липи міцно пов'язана і своєрідна строфіка, яку також можна виводити з барокової традиції. Відомо, що для літератури бароко особливо характерним було строфічне розмаїття. З. Генік-Березовська нараховує в бароковій поезії майже сто різноманітних строф, а Д. Чижевський – близько двохсот. Ю. Липа послуговувався найрізноманітнішими жанрово-строфічними різновидами: від народнопісенного вірша та літургійного тексту до верлібру та класичного сонета. Він поєднував індивідуальні строфічні засоби з традиційними, активно вживаючи й ритмічні ресурси фольклору. Деякі з них нагадують собою темпоритм народного мелосу. Традиційну народнопісенну символіку вдало супроводжує ритміка народних дум та замовлянь із відповідною формальною атрибутикою побудови поетичного вислову та образотворення («*Ех, виорю небо орлами, / Засію поля самоцвітами...*»). Верліброва поезія митця багата також на народні ідіоматичні вирази, прислів'я («*Душа, як дерево, очищена громами...*»; «*Твій голос, наче голос пісні...*» й под.).

Важливою жанровою ознакою художнього спадку Ю. Липи є такий композиційний принцип структурування, як діалог (вельми частотне явище барокової літератури). Його ідейно-естетична роль підсилюється індивідуальними ресурсами поетичного синтаксису. Це насамперед еліптичні речення з різноманітними видами повторів: лексико-синтаксичний, емоційно-оціночний тощо. Строфічні особливості авторських версій архаїчного жанру віршового діалогу поєднуються у творчій практиці митця з модерністськими прийомами композиційної «називності» учасників; абсурдність зображеного передається через чергування традиційної строфіки з модерними (верлібровими) віршовими сполуками. Класичним взірцем авторської версії жанру віршового діалогу можуть бути такі твори, як поема «Сон про ярмарок», цикл «Могила незнамого бійця», балада «Парада вночі» та ін.

Тема минулості та швидкоплинності часу й безпосередньо пов'язана з нею тема неминулості смерті актуалізує в ліриці Ю. Липи тематичний спектр української барокової літератури, щільно прив'язаної до «етикетних функцій» (В. Кречотень) середньовічних

⁹ Даниленко І. І. (2008), «Світе ясний! Світе тихий!..» як стилізація церковного гімну, Дивослово, № 3, С. 44.

¹⁰ Чижевський Д. І. (2003), *Українське літературне бароко: Вибрані праці з давньої літератури*, К.: Обереги, С. 277.

¹¹ Маланюк Є. Ф. (1997), *Книга спостережень: статі про літературу*, К.: Дніпро, С. 277.

жанрів і строфічної традиції. Творча ж реалізація поетичних ідей здебільшого відзначається певною декоративністю художнього вислову, важкуватістю для сприйняття орнаментальних тропів, характерних для барокового тексту. Речення у текстах короткі, лаконічні. У палітрі синтаксичних засобів вирізняються спонукальні речення, що відповідають загальній експресивно-напруженій тональності твору. Синтаксичний паралелізм та наскрізні еліптичні конструкції створюють відповідний темпоритм художнього вислову, динамізують його, увиразнюючи в такий спосіб поетичну ідею автора:

Стань – наче в райдузі, і жди, мов наречений,
Котра хвилина – брама.

А, пізнавши, – йди

В відчиненість Відвічного й Нового.

То – нагорода днів твоїх. То – дар найвищий¹².

Ю. Липа доволі часто маніфестує відомі ще з часів української романтичної лірики жанрові моделі поета-пророка, які структуруються переважно за законами метафізичної поезії. Нерідко національний пророк християнізується, акумулюючи моральний кодекс Святого Письма, абстрагується від земного буття, виступаючи в одній із іпостасей Абсолюту або ж у ролі посланця Всевишнього: «Тобі він каже: «Почуй моє слово: / Будь мій...»¹³. При цьому на образному рівні тропи і образи-концепти перемежуються, а форми світовираження стають підкреслено трансцендентними. Будучи реалістичним аналітиком у науково-публіцистичних працях, Ю. Липа в поетичних творах у своєму «прогнозуванні» (вірі) в національне відродження й утвердження державності спирався на інтуїтивне передбачення та релігійну парадигму. Його візійний світ доволі розмаїтий. Означений метафізичний аспект поетових передбачень стосується насамперед майбутнього всього народу, нації. Поет пророкує політичне майбутнє України як виразно романтичний проект «золотого віку» (міленіуму – спасіння). Перспектива національного поступу пов'язується ним з вірою в українську державність. Символічною щодо цього є назва збірки – «Вірую». Його поезії в жанровому сенсі нагадують візі-застереження та візі пророцтва: «Вона живе, та Україна, / Вона – над ним, Вона єдина...»¹⁴. У віршах-пророцтвах, як і в інтерпретації біблійних жанрів, Ю. Липа з іменем Бога пов'язує надію на духовне воздвиження людини, прагнення «божій трон поставити край свій і нарід...». На тлі канонічних текстів індивідуальні художні інтенції митця набували актуального для його доби звучання.

Важливу роль у з'ясуванні ідейно-естетичної концепції Ю. Липи, виявленні та конкретизації його художньої та етичних пріоритетів, моральних орієнтирів, громадянської позиції, а також у встановленні окремих життєвих фактів як важливих джерел формування авторського тексту належить його віршовим присвятам. У художній спадщині поета власне присвят як тексту із усталеними жанротвірними ознаками кількісно небагато. Нечисленним є і референтне коло адресатів. Проте окремі з творів цієї генологічної структури мають особливе значення для виявлення іманентних рис психологічного портрета митця, унаочнення його самохарактеристики та самономінації, в реконструюванні максимально повного автопортрета як творчої особистості.

До творів означеного жанрового рівня варто віднести вірш-присвяту «Батькові». З біографії поета відомо, що саме батько Іван Липа зіграв визначальну роль у становленні світоглядно-естетичних поглядів та ідеологічних переконань сина, котрий надзвичайно любив батька й завжди рівнявся на нього. Очевидці згадують, що навіть після його смерті (1923) поет «продовжував писати батькові листи – такою була духовна потреба зв'язати

¹² Липа Ю. І. (2005). *Твори: В 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 162.

¹³ Липа Ю. І. (2005). *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 168.

¹⁴ Липа Ю. І. (2005). *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1: Поезія, С. 122.

свої думки і почуття найріднішій людині, яка вже пішла за межу»¹⁵:

Благословен, Татусю, час Великих Дум,
 Стежки майбутності, що Ваші стопи ранні,
 Кривавлючися, протоптали нам!
 Ось вийшли ми високо. Кожний диха важко,
 І мужність кожному в життю єдиний щит.
 А я де гляну, – Вас знаходжу, Батьку...¹⁶.

Про усвідомлення ролі батька в особистісному й творчому становленні, формуванні національної свідомості й високої духовності, громадянського й мистецького кредо Ю. Липа неодноразово писав у своїх різного роду зверненнях і посланнях до різних адресатів. Як видно з цитованого вище фрагмента віршової присвяти, написання з великої літери займенників на означення слова «Батько» засвідчує благоговіння перед його постаттю. Присвята «Батькові» свідчить про засвоєння поетом традиційних засобів конструювання тексту, що оприявнюють авторську модифікацію жанру на рівні емоційно-логічної мовної структури, смислових акцентів, сюжетики, транстекстової комунікації адресанта й адресата. У цьому складному за змістовим та ідейним наповненням вірші, за словами Л. Горболіс, поєднано жанрові ознаки сповіді та подяки, що оприявнюють пам'ять і досвід автора – сина адресата. У цілому поезія є посвятою, в якій «конкретизуються доля, творчість, ідеї, покликання І. Липи»¹⁷. Отже, мова йде про специфічний жанр як сутнісне джерело структурування художнього тексту.

У вірші-присвяті «Марії Липі» поет транслює тему материнства як феномена особистісного й усезагального водночас. Він сакралізує образ матері в традиційних тональностях, возвеличує його, намагаючись максимально охопити компоненти Всесвіту, синтезувати земне й небесне: «*Всміхається разом із сонцем ще сонце – то Мати*»¹⁸. У цій присвяті, адресованій матері, відстежуємо класичну традицію українських митців трансформувати образ жінки-матері в образ Вітчизни, при цьому сакралізуючи й одухотворяючи його. У листах, спогадах та щоденнику, як і в названому вірші, образ Марії Липи оповитий тремтливими почуттями, глибокою повагою. Автор добирає низку художніх засобів, що мають у собі виключно позитивні конотації, передають почуттєвий заряд високої емоційної напруги. Особлива роль тут належить дієсловним тропам. Лірична героїня – «надія сердець», її погляд «до смерти леліє», «оповиває, гріє». Образ адресатки вірша Ю. Липи, подібно до шевченківського образу матері, сакралізується, піднімається до рівня не лише естетичної ідеї, але й важливої світоглядної категорії, синтезуючись із дорогим для поета образом України: «*Це ж Ваші жіночі очі / Кохали батька і сина, / І Україна, / Широка, промінна, / З Ваших очей / Гляділа на них...*»¹⁹. А. Стебельська підкреслює, що любов до батька і матері «стала базою любові до Бога й України»²⁰.

Вірші-присвяти органічно функціонують у просторі любовної лірики Ю. Липи («До пані М. Р.», «До панни Є. К.», «До пані Я. С.»). Адресатно-адресантні відношення тут полюсують не на рівні реальних взаємин, а знакують надбуттєве, універсалізуючи почуття співучасників діалогу. З одного боку, в кожному конкретному випадку маємо справу з біографічною проекцією на текст. (Принагідно зауважимо, що криптоніми, винесені у назви, породили різноманітні гіпотези щодо постатей адресаток послань, які вимагають окремого спеціального з'ясування). Інтерпретація присвят переконує, що питання про ім'я реальної жінки для увиразнення смислів тексту не видається головним, оскільки лірична

¹⁵ Ананченко Т. П. (2007). *Духовна домінанта поезії Юрія Липи (збірка «Вірую»)*, Треті Липівські читання: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Одеса: Друк, С. 77.

¹⁶ Липа Ю. І. (2005), *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 113.

¹⁷ Горболіс Л. М. (2007), *Поезія Ю. Липи «Батькові»: від образу до епохи*, Треті Липівські читання: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Одеса: Друк, С. 235.

¹⁸ Липа Ю. І. (2005), *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 182.

¹⁹ Липа Ю. І. (2005), *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 181.

²⁰ Стебельська А. (2000), *Поезія Юрія Липи: Бог, нація, чин*, Апостол новітнього українства: Спогади про Юрія Липу, Львів: Каменяр, С. 214.

героїня зазвичай підноситься на «висоту поетичної свідомості» (О. Білецький). Реальні риси адресатки зникають; сама ж вона стає свого роду символом загальної естетичної ідеї, оприявнюючи ідею гармонії. Апологетизовані почуття в таких віршах (їх уміщено переважно в першій збірці «Світлість») наділені здатністю заряджати читача небуденними емоціями. Вони містять у собі елементи потаємного та недомовленого, розгортаються у надпобутові (почасти – й ірраціональні) візії. Героїнями таких віршів виступають загадкові «незнайомки» («Пані ясноока», «Королівна молода»). Тобто йдеться про високу опшяхетнену любов, що виражає прекрасну (однак нездійсненну) мрію про Неї – «рідну і єдину, / І Світлу, і Святу» («Стрілець»). Саме їй поет адресує натхненні рядки, використовуючи урочисту лексику («безсмертний убір», «божественнеє слово», «освячений Тобою»):

Дозволь легенду сотворити мені
 Про тебе, ясную, про тебе, що – без тіні,
 Читати й змовкнути, коли в каміні –
 Задумані вогні²¹.

Міркуючи про специфіку жанрової модифікацій літературної присвяти, Г. Райбедюк зазначає, що атрибути цього жанру настільки розмиті, що її «нерідко асоціюють із близькими жанрами, насамперед із посланням. Інколи адресат присвяти може бути введений у художню тканину тексту, що утруднює ідентифікацію жанру. Однак у кожному конкретному випадку маємо справу із входженням особистості автора в царину «Іншого», актуалізацію теми діалогу, літературної комунікації»²². Цитовані присвяти Ю. Липи засвідчують типологічні збіжності з жанрами любовних послань і канцон, що апологетизують культ високого ідеалу кохання, його чистоти й краси, сакралізують високі почуття. Подібні тексти типологічно близькі й до жанру середньовічного сонета таких відомих світових митців, як Данте, Петрарка, Катулл, а також до любовних пісень провансальських трубадурів XII століття. Тобто йдеться про жанр як засіб актуалізації теми діалогу, літературної комунікації митця з національним і світовим духовним контекстом.

Висновки. Проаналізований у статті художній матеріал Ю. Липи, репрезентативний із погляду його генологічного виміру, дає підстави констатувати, що в кожному конкретному випадку жанрова специфіка того чи того твору є наслідком онтогенезу (Г. Райбедюк), «окремого творчого акту» (Ю. Клим'юк), засвідчує індивідуальні аспекти митця, допомагає розкрити світоглядні та біографічні передумови виникнення й функціонування авторського тексту поета. Відтак подальше усебічне вивчення естетичної самодостатності авторських версій традиційних і модерністських жанрово-строфічних структур як сутнісного маркера творчого профілю Ю. Липи відкривають перед сучасними інтерпретаторами широкі можливості ґрунтовного фахового вивчення його доробку в його цілісності й об'єктивності.

REFERENCES

- Ananchenko, T.P. (2007) *Duhovna dominanta poeziyi Yuriya Lipi (zbirka «Viruyu»)* [Dukhovna Dominanta poezii Yuria Lypi (zbirka «Viruyu»)]. Odesa: Druk, 74-80 p. [in Ukrainian].
- Chizhevskij, D.I. (2003) *Ukrayinske literaturne baroko: Vibrani praci z davnoyi literaturi* [Literary Baroque: Vibrant Practices from Long-Term Literature]. Kiyiv: Obereg, 576 p. [in Ukrainian].
- Danilenko, I.I. (2008) «*Svite yasnij! Svite tihij!..» yak stilizaciya cerkovnogo gimnu.* [«Svite clear! Be quiet! .. » yak style of church hymnu. Divas]. Divoslovo [Dyvoslovo], № 3,

²¹ Липа Ю. І. (2005), *Твори: в 10 т.*, Львів: Каменяр, т. 1 : Поезія, С. 76.

²² Райбедюк Г. Б. (2011), *Віршові присвяти Василя Стуса: модифікаційна структура жанру*, Історико-літературний журнал, Одеса, № 19, С. 478.

p. 41-44 [in Ukrainian].

Gorbolis, L.M. (2007) *Poeziya Yu. Lipi «Batkovi»: vid obrazu do epohi* [Trains Yu. Lypi «Batkovi»: from the image to the epoch]. Odesa: Druk, 235-239 p. [in Ukrainian].

Horob, S.I. (2000) *Slovo-obraz-forma: U poshukah hudozhnosti: literaturoznavchi statti i doslidzhennya* [The word-image-form: In poshukah hudozhestveni: literary information and statutes]. Ivano-Frankivsk: Plaj, 232 p. [in Ukrainian].

Krivulyak, O.V. (2014) *Tipologichnij analiz zhanru «molitvi» u tvorah ukrayinskih ta rosijskih romantiv* [Typological analysis of the genre of «prayer» in the works of Ukrainians and Russian romantics]. Seriya: Filologiya. Socialni komunikaciyi. Vip.1 (31), p. 122-125 [in Ukrainian].

Lipa Yu. I. (2005) *Tvori: v 10 t., t. 1: Poeziya* [Create: in 10 t., T. 1: Trains]. Lviv: Kamenyar, 543 p. [in Ukrainian].

Literaturoznavcha enciklopediya: u 2 t., t.2(1997). [Literature Turbulence Encyclopedia: 2 t., T.2]. Kiyiv: VC «Akademiya», 624 p. [in Ukrainian].

Malanyuk, E. F. (1997) *Kniga sposterezhen: statti pro literaturu* [Book sposterezheni: statistics about literature]. Kiyiv: Dnipro, 430 p. [in Ukrainian].

Marko, V.P. (2007) *Stezhki do tayini slova: Literaturoznavchi j metodichni studiyi* [Stitches to the word: Literature methodical studies]. Kirovograd: Step, 264 p. [in Ukrainian].

Rajbedyuk, G.B. (2011) *Virshovi prisvyati Vasilya Stusa: modifikacijna struktura zhanru* [Virshov assignments of Vasil Stus: modifying the structure of the genre]. Istoriko-literaturnij zhurnal [History and Literature magazine], №19, p. 476-485 [in Ukrainian].

Stebelska, A.A. (2000) *Poeziya Yuriya Lipi: Bog, naciya, chin* [Trains Yuria Lypi: God, natsiya, rank]. Lviv: Kamenyar, 212-214 p. [in Ukrainian].

Pogorelova A. Genre-Strophic Peculiarities of Yuri Lypa's Poetry

The article deals with the features of the genealogical level of Yuri Lypa's poetry, distinguishes the main components of the genre matrix of the author's text of the artist within the limits of his integral aesthetic system; the objective sources of genotypic processes and the subjective character of the poet's lyrical narrative are investigated; the nature of the synthesis of archaic and modern poetic forms in his artistic discourse is substantiated, the ways of artistic transformation of genre forms of the biblical genesis (varieties of biblical prayer, chorus, anthem, epitaph) and prose poetry visions, structured according to the principles of metaphysical lyrics, are explored. Principles of consistency of author's versions of the biblical primary source are considered, the dynamics of their style adaptation in the poet's creative practice is revealed. There are typologies with genres of spiritual lyrics, genre attributes of the liturgical text (solemn speech, great vocabulary, evangelical pathos, sacral chronotope) are revealed. Special attention is paid to the assimilation of Yuri Lypa varieties of poetry devotion, their role in revealing the key features of the psychological portrait of the artist, the visualization of him self-characterization and self-designation in the text, illuminating the complex and ambiguous relationship between the poet and the world, revealing the aspects of the biography of his soul. Verse propensity of Yuri Lypa to cyclization and the poems numbering is interpreted by the author of the article as an immanent sign of Baroque style, the structuring of texts is due to the close poet's worldview of the idea of Baroque universality, the unity of all things. In the field of view of the researcher, according to the formal resources of the verse structure of stanzas and phrases (tumultuous rhythm, alternation of elongated and shortened strings, chopped syntax) lyrics by Yuri Lypa, presented genre-strophic elements of folklore poetics in it. These features of the individual artist's manner in the article are indicated as promising directions for further study of his artistic system as a complete aesthetic integrity.

Key words: *author's text, genre, matrix, stanza, dedication, biblical structures, lyrical narrative, baroque code, verse cycle.*